

İzmir Kültürpark Alanı İçin Tespitler Öneriler

Haziran 2014

İzmir Kültürpark alanı, kentin 1925 Rene Danger - Prost planlarında yangın alanlarının ortasında büyük bir park olarak tanımlanan, 1930'larda Dr.Behçet Uz'un Belediye Başkanlığı döneminde büyütülerek "Kültürpark" olarak projelendirilen yaklaşık 42 ha büyüklüğü ile İzmir'in halen aktif olarak kullanılan çok önemli yeşil alanıdır.

Dönemin modernist kent planlama anlayışının, merkezde konumlandırılan büyük yeşil alan (park) kararının günümüze çok önemli bir yansımasıdır. İzmir kenti geçen 90 yıllık tarihinde benzeri büyüklükte ikinci bir kent içi parkını gerçekleştirememiştir.

Kültürpark alanı, İzmir kent tarihi açısından, İzmir kenti planlama tarihi açısından, İzmir kenti ve bölgenin iktisadi tarihi açısından çok önemli bir alandır ve çok farklı aşamalardan sonra zaman içinde Enternasyonal fuar fonksiyonlarının da yüklenerek ve uğradığı değişikliklerle günümüzdeki şeklini almıştır.

Koruma Kararları

İzmir Kültürpark alanına yönelik iki farklı statüde koruma kararı bulunmaktadır. Kültürpark, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 1990'lı yıllarda 2. Derece Doğal Sit ve Tarihi Sit olarak tescil edilmiştir.

Kültürpark Yarışması

1990 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce İzmir Fuarı Kültürpark Düzenleme ve Mimari Proje Yarışması düzenlenmiş, yarışma büyük tartışmalara neden olmuştur. Yarışmaya yapılan en önemli eleştiri, kent planlarında Fuar için başka yerde alan tanımlanmış olmasına rağmen Fuar için gerekli olduğu belirtilen büyük sergi hollerinin (Fuar binalarının) yarışma ile Kültürpark'ta kalıcı hale getirilmesine yapılan eleştiridir.

Çok uzun tartışmalar sonunda İzmir 1 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu yarışma alanını A-B-C bölgeleri olarak tanımlamış, A bölgesinde Kültürpark'ın kimliğini oluşturan özgün yapılar dışında bütün yapıların yıkılmasına, B bölgesinde de kalıcı olmayacak sergi hollerinin yapılmasına karar vermiştir. C bölgesi Kültürpark dışındaki eski otogar alanıdır. Ancak süreç içinde, yarışma ile belirlenen projenin kararları büyük oranda uygulanamamış, değişmiştir.

İkibinli yıllara gelindiğinde, İzmir'in fuarcılık geleneğinin sürebilmesi için acele yeni sergi hollerine ihtiyaç duyulmuş, başka bir yerde fuar binaları yapılıncaya kadar B bölgesinde geçici sergi hollerinin sökülüp takılabilir elemanlarla uygulanmasına karar verilmiş ve bugün kullanılan "hangar"lar yapılmıştır.

2001-2007 yılları arasında alandan kaldırılması gereken yapıların çoğu yıkılmıştır. Atlas Pavyonu ve Alman Pavyonu olarak bilinen hangarlar kapalı spor salonu ve eklentileri İzfaş binası ve başka bazı yapılar kalmıştır.

Yarışma ile belirlenen projede yer almayan, İzmir Sanat, Arkeoloji Müzesi ekleri vb. yeni işlevler ve yapılar ya da mevcut yapılara eklentiler ve bir yer altı otoparklı yapılmıştır.

Özetlenen gelişmeler sonunda, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Gaziemir'de yeni fuar alanı ve sergi hollerini gerçekleştirmeye başlamasıyla, Kültürpark yeniden gündeme gelmektedir. Yerel Yönetimin bu arayışı katılımcı bir süreç olarak yönetiyor olması, farklı kesimleri ve aktörleri kararlara dahil etmesi sonuç kadar önemli bir gelişmedir.

Kültürpark alanına yönelik öncelikle bir anlayış değişikliğine ihtiyaç vardır. Fuar işlevi buradan çıkartılacağına göre, bu alana artık fuar alanı yönetimi olarak değil park yönetimi olarak bakan bir süreç başlamalıdır. Yönetimin bu anlamdaki yaklaşımı ve çözüm arayışı olumlu ve çok önemlidir. Kültürpark alanında bir işletme yönetimi - park yönetimi kararlılığı içinde kalıcı uygulamalara gereksinim duyulmaktadır.

Özetlenen tespitler kapsamında öneriler; (mekansal ve yapısal ölçekte)

Yalnızca Kültürpark; Kültürpark işlevleri dışındaki bütün kullanımlarından arındırılmalıdır. Bu anlamda, İzmir Sanat Merkezi, İsmet İnönü Sanat Merkezi, Açık Hava Tiyatrosu, Gençlik Tiyatrosu, Nikah Dairesi yapı ve işlevleri kalmalı, bu yapıların onarımları ve yenilemeleri ya-

pılmalıdır. Kültürpark alanında gelenek halini almış olan ve sınırlı büyüklükte “Kitap Fuarı, El Sanatları – Hediyelik Eşya Fuarı” vb. işlevler sürebilir. Kültürpark alanı, gerekçesi ve işlevi ne olursa olsun, yeni yapılar için potansiyel bir alan olarak görülmemelidir.

Eski Alman Pavyonu, Atlas Pavyonu, fuar hangarları yıkılıp, sökülüp alandan çıkarılmalı, yerleri peyzaj projesi kapsamında yeşil ve bitki ile desteklenmelidir.

Arkeoloji Müzesi ve eklentileri önemli bir tartışma gündemi olmak zorundadır. Bu konuda Yerel Yönetim ve Kültür Bakanlığı'nın ortak bir karar geliştirmesi gereklidir.

İzmir'de aynı içerikte iki ayrı arkeoloji müzesi, müzecilik anlayışı ve işletmesi açısından çok kabul edilebilir görülmemektedir. Kentte farklı aktörler tarafından dile getirilen, erişilebilir bir bölgede “Ege Uygarlıkları Müzesi” projesi bir şekilde hayata geçirildiğinde bu yapılar boşalacaktır.

Bruno Taut'un bir yapısı olan (ve bir dönem Arkeoloji Müzesi olarak kullanılan) bina, bütün eklentilerinden ve havuzla bütünleşen ön görünümünü kapatan kolonat, duvar-kapı-çit vb. engellerden arındırılmalıdır. Süreç içerisinde “Kültürpark Müzesi” olarak düzenlenip yapı işlevsel hale getirilmelidir.

Yiyecek - içecek mekanları, Ada Gazinosu, Göl gazinosu, Tenis Kulübü gibi işlevler de eklentilerden ve Kültürpark teması ile uyumlu olmayan duvar, çit vb. elemanlardan arındırılmalıdır.

Bu kapsamda park içindeki işletmeler, görsel kirlilik, uygunsuz kullanım vb. olumsuz gelişmeler açısından daha iyi denetlenmelidir.

Ada Gazinosu ve diğer Kültürpark tarihi açısından önemli korunması gereken yapıların mimari, işletme vs durumları ivedilikle gözden geçirilip uygunsuz ek, yayılma, işlev, kullanımların engellenmesi, gerekli yenileme - restorasyon vs. modellemelerin yapılması

Fuar hangarları mutlaka kaldırılmalıdır. Mevcut sergi hollerinin (hangarların) kongre merkezi olarak düzenlenmesi önerisi gerçekçi ve kabul edilebilir değildir. Mevcut hollerin yaklaşık 20.000 m²'lik zemin alanı büyük bir kongre merkezi için bile çok çok fazladır.

Günümüzde kongre merkezleri ya fuar alanları ile bütünleşik ya da büyük turizm tesisleri içerisinde yapılmaktadır. Bu işlevlerden kopuk kongre merkezi kavramı, verimli ve aktif kullanılamayan, atıl mekanlar olması nedeniyle artık terkedilmiştir. İzmir kenti de bu yanılığa düşmemelidir.

Fuar hangarlarının dönüştürülüp ikinci el, yamalı, ileride pişman olunup tekrar dönüştürme ihtiyacı duyulması muhtemel bir tavırla değil, kararlı, mantıklı ve daha önceki kararlara uygun biçimde sökülüp yerine rekreasyon ve yeşil alan düzenlemesi yapılmalıdır.

Kültürpark'ta spor işlevlerine yönelik düzenlemeler sürmelidir. Ancak, park içindeki beton ve parke yüzeylerin (yolların) mümkünse tamamı kaldırılarak toprak zeminler çoğaltılmalıdır. Yürüme yolları için su biriktirmeyen ve tozmayan malzeme ile düzenlemeler yapılmalıdır.

Gölün ve havuzların, plastik öğelerin bakım, onarım ve restorasyonları yapılmalı, peyzaj projesi kapsamında aydınlatma projesi ele alınmalıdır. Parkın güvenliği büyük oranda iyi bir aydınlatma ile elde edilebilecektir.

Kültürpark'a mevcut kapılarının dışındaki yerlerden de giriş - çıkış sağlayacak olanaklar yaratılmalıdır. Örneğin kavşaklarda yaya geçitlerinin karşısına gelen ve sokakların karşısına gelen duvarlarda Kültürpark'ın özgün kapılarıyla yarışmayacak bir tasarım konusu olarak ele alınacak yaya giriş boşlukları oluşturulabilir. Duvarların anı değeri nedeniyle, tamamen kaldırılması yerine yer yer alçaltılarak ve parmaklıkları sökülerek ve yaya giriş alanları çoğaltılarak parkın çevresiyle ilişkisi güçlendirilmelidir.

Kültürpark'a itfaiye, ambulans ve güvenlik araçlarının dışında, protokol dahil araç giriş-çıkışı mutlaka önlenmelidir. Yer altı otoparkı giriş-çıkışı yeniden gözden geçirilmeli, yaya akslarını kesmeyecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Özetlenen öneriler, gerekiyorsa bir uygulama imar planı, mimari tasarım ve peyzaj projesi bütünlüğü ile ilgili kurulların ve meclislerin kararına bağlanarak kalıcılıkları ve olası müdahalelere karşı kamusal pozisyonları güçlendirilmelidir.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu